

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

VODIČ ZA ZAŠTITU
ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA
I PREVENCIJU
NASILJA NAD ŽENAMA

VAŠA PRAVA BiH
Legal Aid Network

VODIČ ZA ZAŠTITU
ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA
I PREVENCIJU
NASILJA NAD ŽENAMA

Izdavač:

Vaša prava Bosne i Hercegovine

Safeta Hadžića 66a, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Tel/fax. 00 387 (0)33 780 105

E-mail: sarajevo@vasaprava.org

www.vasaprava.org

Za izdavača:

Emir Prcanović

Priredili:

Dragan Vujanović

Zoran Pelemiš

Amra Kadrić

Ahmet Salčin

Danijela Milešević Plavšić

Dijana Marjanović

Bakir Mrkonja

Edita Avdibegović

Nina Velić

Amir Alađuz

Štampa:

MARKOS, Banja Luka

Tiraž:

1000

Sarajevo, 2020

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

SADRŽAJ

UVOD.....	5
MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR	5
ZAKONODAVSTVO U BIH	6
ŠTA JE NASILJE U PORODICI?	7
KO JE ŽRTVA NASILJA U PORODICI ? KO JE POČINILAC NASILJA U PORODICI?	9
KOJI JE OSNOVNI CILJ POSTOJEĆIH ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI?	11
KO JE DUŽAN PRUŽITI ZAŠTITU ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI?.....	11
OBAVEZA PRIJAVE NASILJA U PORODICI.....	12
NAČIN ZBRINJAVANJA ŽRTAVA NASILJA	12
KOJE SU HITNE MJERE ZAŠTITE, A KOJE ZAŠTITNE MJERE KOJE SE IZRIČU UČINIOCU NASILJA U PORODICI?	13
NOVČANE KAZNE U SLUČAJU NEPRIJAVLJIVANJA NASILJA U PORODICI	15
KADA POSTOJI KRIVIČNO DJELO NASILJE U PORODICI I KOJE KRIVIČNE SANKCIJE SU PREDVIĐENE?.....	16
KOJE SU OSTALE ZAINTERESOVANE STRANE KOJE PRUŽAJU PODRŠKU ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI?	18
KOJI JE BROJ TELEFONSKE LINIJE ZA POMOĆ ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI I ŠTA MOŽE DA PONUDI ŽRTVAMA?	20

UVOD

Ovaj priručnik ima za cilj da pruži jasne i razumljive informacije o raznovrsnim rješenjima i resursima koja žrtve porodičnog nasilja u BiH imaju na raspolaganju. On daje odgovore na pitanja koja žrtve ili potencijalne žrtve nasilja u porodici mogu imati.

Nasilje u porodici je jedan od dominantnih oblika nasilja prema ženama, i važno je da se sagleda iz ugla žrtve, kako bi se razbili postojeći stereotipi i predrasude.

Informacije koje su ovdje navedene uglavnom su zasnovane na specifičnom pravnom okviru Bosne i Hercegovine, različitim entitetskim propisima koji se odnose na nasilje u porodici. Također je naveden spisak raspoloživih resursa (telefonskih linija za pomoć, kancelarija za besplatnu pravnu pomoć, sigurnih kuća i ostalih relevantnih aktera) za žrtve nasilja u porodici.

Ovaj priručnik je prosljeđen institucijama koje rade sa žrtvama i potencijalnim žrtvama nasilja u porodici (organizacijama građanskog društva, policiji, sudovima, kancelarijama za zastupanje žrtava, sigurnim kućama, centrima za socijalni rad) kako bi ga koristili kao instrument koji će im pomoći da pruže jasne odgovore na pitanja koja se tiču nasilja u porodici.

MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR

Bosna i Hercegovina je potpisnica brojnih međunarodnih dokumenata kojim se direktno ili indirektno kreiraju pretpostavke za uspostavljanje adekvatnog okvira za borbu protiv nasilja, kao i njegovu prevenciju, od kojih su najvažniji:

-UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – Povelja ženskih prava, usvojena od strane Generalne skupštine UN 1979. godine. Ovom konvencijom po prvi put je utvrđeno da rodno zasnovano nasilje predstavlja oblik diskriminacije koji ugrožava ženu da uživa prava i slobode na osnovu ravnopravnosti sa muškarcem (opšta preporuka 19. o nasilju nad ženama).

- UN Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama iz 1993. godine kojom je nasilje nad ženama definisano kao svaki akt rodno zasnovanog nasilja koji dovodi ili može dovesti do povrede ili patnje žene.

- Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja prema ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) iz 2011. godine, čiji je fokus na sprječavanju nasilja, zaštiti žrtava i krivičnom gonjenju prijestupnika. BiH je ovu Konvenciju ratificirala 07.11.2013. godine, dok je Konvencija stupila na snagu 01.08.2014. godine. Konvencija je revolucionarna u sferi zaštite ljudskih prava žena i predstavlja prvi pravno obavezujući međunarodni ugovor Savjeta Evrope u oblasti sprječavanja i borbe protiv nasilja nad ženama.

Ostali značajni međunarodni dokumenti: Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, Konvencija o zabrani torture i drugih vrsta mučenja, nehumanog tretmana i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja, Konvencija o pravima djeteta, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

ZAKONODAVSTVO U BIH

Bosna i Hercegovina raspolaže kvalitetnim pravnim okvirom kojim se kreiraju pretpostavke za prevenciju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

- Ustav Bosne i Hercegovine, član II Ljudska prava i osnovne slobode, stav 2., Ustav F BiH, Ustav RS, Ustav BD (zabrana diskriminacije)
- Krivični zakon FBiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 36/03, 21/04 - ispr., 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17)
- Krivični zakonik RS („Službeni glasnik RS“ br.64/17 i 104/18)
- Krivični zakon Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik BD“ br. 33/13-prečišćen tekst, 47/14-ispr., 26/16, 13/17, 50/18)
- Zakon o ravnopravnosti spolova BiH („Službeni glasnik BiH“, br: 16/03, 102/09, 32/10-prečišćen tekst)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici F BiH („Službene novine FBiH“ broj: 20/13)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS-a („Službeni glasnik RS“ broj:102/12, 108/13,82/15, 84/2019)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici BD („Službeni glasnik BD“ broj 7/18)
- Zakon o zabrani diskriminacije BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09, 66/16)

Republika Srpska je krajem 2019. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS („Službeni glasnik RS“ 84/19), koji stupa na snagu 1.5.2020. godine. Najvažnija novost koju donose izmjene i dopune jeste da se iz osnovnog teksta Zakona o zaštiti od nasilja u porodici eliminiše prekršajno kažnavanje i uvodi sankcionisanje učinioca nasilja po Krivičnom zakoniku. Prekršajne sankcije prevode se u zaštitne mjere u skladu sa opredjeljenjem prema kojem nasilje u porodici mora biti isključivo krivično djelo, pa je svrha zaštitnih mjera da se osigura nužna zaštita i bezbjednost žrtve.

ŠTA JE NASILJE U PORODICI?

Nasilje u porodici možemo podijeliti po različitim oblicima ispoljavanja. U tom smislu razlikujemo:

Fizičko nasilje koje podrazumijeva korištenje dijelova tijela ili oružja radi prijetnje, kazne, dominiranja, kontrolisanja ili povređivanja druge osobe, a za posljedicu ima laku tjelesnu povredu ili tešku tjelesnu povredu.

Psihičko nasilje se odnosi na ozbiljnu prijetnju da će biti napadnut život ili tijelo člana porodice. Psihičko nasilje se odnosi takođe na zastrašivanje, konstantno kritikovanje, potcjenjivanje, različite optužbe, emocionalno ucjenjivanje, stvaranje nesigurnosti kod žrtve, verbalno zlostavljanje, uznemiravanje, maltretiranje itd.

Seksualno nasilje je najsloženije jer izvršenje ovog nasilja često prati i fizičko i psihičko nasilje, koje se vrši istovremeno, tako da je za žrtvu posebno ponižavajuće, a odnosi se na svaki vid povrede polne slobode i morala, svaki vid degradiranja i ponižavanja na seksualnoj osnovi, svaki vid prisiljavanja na seksualni odnos i silovanje.

Ekonomsko nasilje uglavnom obuhvata oduzimanje novca i vrijednih stvari, kontrolisanje zarade i primanja, zabrana članu porodice da raspolaže svojim i zajedničkim prihodima, zabrana da se zaposli i ostvari sopstvene prihode, oduzimanje sredstava za rad, nametanje obaveze stalnog podnošenja detaljnih izvještaja o trošenju.

Nasilje u porodici predstavlja, prije svega, kršenje ljudskih prava. Svoje duboke korijene ima u nejednakoj raspodijeli moći i organi vlasti su dužni da spriječe nasilje u porodici, da pruže zaštitu žrtvama i da krivično gone počinioce.

Federacija BiH

Smatrat će se da postoji nasilje u porodici¹ ukoliko postoje osnove sumnje da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice.

Radnje nasilja u porodici ili prijetnje tim radnjama su:

- 1) svaka primjena fizičke sile na fizički ili psihički integritet člana porodice,
- 2) svako postupanje jednog člana porodice koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju,
- 3) prouzrokovanje straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ucjenom ili drugom prinudom,
- 4) fizički napad člana porodice na drugog člana porodice, bez obzira na to da li je nastupila fizička povreda ili nije,
- 5) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice od drugog člana porodice,

¹ Član 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

- 6) seksualno uznemiravanje,
- 7) uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja drugog člana porodice,
- 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine u posjedu,
- 9) upotreba fizičkog nasilja ili prouzrokovanje straha sa ciljem oduzimanja prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti,
- 10) upotreba fizičkog i psihičkog nasilja prema djeci i zanemarivanje u njihovom odgoju,
- 11) fizičko i psihičko nasilje prema starim, iznemoglim osobama i zanemarivanje u njihovom njegovanju i liječenju,
- 12) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice i
- 13) propuštanje dužne pažnje i nepružanje pomoći i zaštite članu porodice i pored obaveze prema zakonu.

Republika Srpska

Nasilje u porodici postoji ukoliko postoji osnov sumnje da je član porodice ili porodične zajednice izvršio radnje fizičkog, seksualnog, psihičkog i/ili ekonomskog nasilja, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičke, seksualne, psihičke i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice ili porodične zajednice.²

Radnje nasilja u porodici, u smislu ovog Zakona³, su:

- a) primjena sile na fizički ili psihički integritet člana porodice ili porodične zajednice,
- b) postupanje koje može prouzrokovati ili izazvati opasnost da će prouzrokovati fizičku ili psihičku bol ili patnju člana porodice ili porodične zajednice,
- v) prouzrokovanje straha ili lične ugroženosti ili povrede dostojanstva člana porodice ili porodične zajednice ucjenom ili drugom prinudom,
- g) verbalni napad, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima, te drugi načini grubog uznemiravanja člana porodice ili porodične zajednice,
- d) seksualno nasilje,
- đ) onemogućavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti i njezi,
- e) praćenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja člana porodice ili porodične zajednice,
- ž) namjerno oštećenje ili uništenje imovine člana porodice ili porodične zajednice, zajedničke imovine, ili imovine u posjedu,
- z) uskraćivanje ili oduzimanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanje člana porodice ili porodične zajednice u odnosu zavisnosti ili podređenosti,
- i) vaspitanje djece na način ponižavajućeg postupanja,
- j) oduzimanje djece ili izbacivanje iz stana člana porodice ili porodične zajednice,
- k) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice ili porodične zajednice,
- l) nepridržavanje odluke nadležnog organa kojom je utvrđen lični kontakt djece sa roditeljima,
- lj) zadržavanje putne isprave ili nekog drugog dokumenta člana porodice ili porodične zajednice,
- m) nasilna izolacija ili ograničenje slobode kretanja člana porodice ili porodične zajednice i
- n) svaka druga radnja koja predstavlja nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici.

Pod radnjom nasilja u porodici smatraju se i prijetnje navedenim radnjama.

² Član 6. stav 1. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

³ Član 6. stav 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

Brčko distrikt

Nasilje u porodici predstavlja svaku radnju nasilja člana porodice ili porodične zajednice, kojom se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice.⁴

Radnja nasilja⁵ koja ne sadrži obilježja krivičnog djela predstavlja prekršaj, ukoliko je to:

- a) prijetnja nanošenjem tjelesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu,
- b) prijetnja oduzimanjem djece ili izbacivanjem iz stana člana porodice,
- c) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice,
- d) odgoj djece na način ponižavajućeg postupanja,
- e) uskraćivanje sredstava za egzistenciju članu porodice,
- f) uskraćivanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti, prijetnjom ili nedavanjem sredstava za život ili drugim oblicima ekonomske dominacije,
- g) verbalni napad, psovanje, nazivanje pogrđnim imenom ili vrijeđanje člana porodice na drugi način,
- h) ograničavanje slobode komuniciranja člana porodice s članovima porodice ili drugim licima,
- i) oštećenje, uništenje ili prometovanje zajedničke imovine ili imovine u posjedu, kao i oštećenje ili uništenje imovine u vlasništvu ili u posjedu drugog člana porodice, odnosno pokušaj da se to učini,
- j) uhođenje člana porodice,
- k) prouzrokovanje straha, poniženja, osjećaja manje vrijednosti,
- l) i druge radnje nasilja u porodici koje ne sadrže obilježja krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.

Smatra se da je prekršaj učinjen ako je radnja nasilja u porodici izvršena jednom ili više puta, a određena je trajnim glagolom.

KO JE ŽRTVA NASILJA U PORODICI ? KO JE POČINILAC NASILJA U PORODICI?

Žrtva nasilja u porodici je lice koje je izloženo činu nasilja u porodici. Uprkos činjenici da su žene češće žrtve nasilja u porodici, muškarci, djeca, starije osobe i lica sa ograničenim sposobnostima takođe mogu biti žrtve nasilja u porodici.

Porodično nasilje može da utiče na svakoga, bez obzira na spol, uzrast, vjeroispovjest, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, etničku, političku pripadnost ili drugi status.

Počinilac nasilja u porodici je lice koje je počinilo nasilje u porodici.

Žrtve i počinioci porodičnog nasilja povezani su putem porodičnih veza.

Federacija BiH

⁴ Član 5. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u BD

⁵ Član 5. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

Nasilna osoba je član porodice koji vrši radnje nasilja. Žrtva nasilja u smislu ovog zakona je svaki član porodice koji je izložen radnjama nasilja u porodici. Dijete je svaki član porodice koji nije navršio 18 godina života.⁶

Porodicu, u smislu ovog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, čine:

- 1) bračni i vanbračni partneri i njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica),
- 2) srodnici: krvni srodnici i srodnici iz odnosa potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom; očuh, maćeha; usvojenik i usvojilac iz odnosa nepotpunog usvojenja; srodnici po tazbini zaključno sa drugim stepenom,
- 3) staralac i štićenik, hranilac i hranjenik,
- 4) bivši bračni i vanbračni partneri i njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica) i njihovi roditelji, uključujući očuha i maćehu.⁷

Republika Srpska

Počinitelj nasilja kao i žrtva nasilja mogu biti lica članovi porodice ili porodične zajednice.

Članom porodice ili porodične zajednice, u smislu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS smatraju se⁸:

- a) supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih,
- b) vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih,
- v) srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala,
- g) roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera,
- d) srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja,
- đ) lica koja vezuje odnos starateljstva,
- e) lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo,
- ž) lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu,
- z) lica koja su međusobno bila ili su još uvijek u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.

Brčko distrikt

Kao i u prethodna dva zakona počinitelj nasilja i žrtva nasilja su članovi porodice ili porodične zajednice. Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici BD članom porodice ili porodične zajednice⁹ smatraju se:

1. supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih,
2. vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih,

⁶ Član 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

⁷ Član 6. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

⁸ Član 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

⁹ Član 2. b) Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

3. srodnici po tazbini, zaključno do drugog stepena srodstva, bez obzira da li je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera,
4. srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno s četvrtim stepenom srodstva, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja,
5. lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo,
6. lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikad nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu;

KOJI JE OSNOVNI CILJ POSTOJEĆIH ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI?

Osnovni cilj postojećih zakona je zaštita žrtava nasilja u porodici sprječavanjem i suzbijanjem nasilja u porodici, kojim se krše ustavom i zakonima zagarantovana osnovna ljudska prava i slobode¹⁰

KO JE DUŽAN PRUŽITI ZAŠTITU ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI?

Federacija BiH:

Subjekti zaštite žrtava nasilja u porodici su: općinski sud – prekršajno odjeljenje, pripadnici nadležne policijske uprave, zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske i obrazovne ustanove, nevladine organizacije i druge ustanove i organi koji u obavljanju svoje dužnosti saznavaju za učinjene radnje nasilja u porodici.¹¹

Republika Srpska

Zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici dužni su pružiti pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova, tužilaštvo, centri za socijalni rad, odnosno službe socijalne zaštite, zdravstvene i obrazovne ustanove i nadležni sud. Navedeni subjekti zaštite su dužni pružati asistenciju žrtvama nasilja u porodici bez obzira da li je protiv počinioca pokrenut krivični ili prekršajni postupak.¹²

Brčko distrikt

Zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici dužni su pružiti subjekti zaštite¹³:

- a) Policija BD,
- b) Tužilaštvo BD,
- c) Kancelarija za pravnu pomoć BD,
- d) Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge, Pododjeljenje za socijalnu zaštitu,

¹⁰ Član 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, član 2. Zakona o zaštiti od nasilja RS i član 3. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

¹¹ Član 7. i član 8. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

¹² Član 9 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

¹³ Član 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

- e) Zdravstvene ustanove,
- f) Druge specijalizovane organizacije (tipa udruženja za zaštitu žena, za ravnopravnost spolova i sl.).

Navedeni subjekti zaštite su dužni pružati asistenciju žrtvama nasilja u porodici bez obzira da li je protiv počinioca pokrenut krivični ili prekršajni postupak.¹⁴

OBAVEZA PRIJAVE NASILJA U PORODICI

Federacija BiH

Zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske, obrazovne, nevladine organizacije i druge ustanove i organi koji u obavljanju svoje dužnosti koji saznaju za učinjene radnje nasilja u porodici, dužni su prijaviti te radnje nadležnoj policijskoj upravi.

Prijavu nasilja u porodici dužni su podnijeti članovi porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjene radnje nasilja u porodici.

Prijavu može podnijeti i žrtva nasilja u porodici.¹⁵

Republika Srpska

Članovi porodice, subjekti zaštite, kao i zaposleni u obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, kao i svaki drugi građanin, dužni su odmah nakon saznanja da je počinjeno nasilje u porodici ili da postoji osnov sumnje da je počinjeno nasilje u porodici, prijaviti to policiji.¹⁶

Brčko distrikt

Članovi porodice, subjekti zaštite, kao i zaposleni u obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, kao i svaki drugi građanin, dužni su odmah nakon saznanja da je počinjeno nasilje u porodici ili da postoje osnovi sumnje da je počinjeno nasilje u porodici prijaviti to policiji.¹⁷

NAČIN ZBRINJAVANJA ŽRTAVA NASILJA

Federacija BiH:

Policija i organ starateljstva dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište, drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge porodice.

Žrtva nasilja u porodici privremeno se zbrinjava u sigurnu kuću u trajanju najduže do šest mjeseci. Rok od 6 mjeseci može se na zahtjev sigurne kuće produžiti uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva.¹⁸

¹⁴ Član 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

¹⁵ Član 8. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

¹⁶ Član 12. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

¹⁷ Član 10. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

¹⁸ Član 33. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

Republika Srpska

Centar za socijalni rad, odnosno služba socijalne zaštite uz asistenciju policije može, uz prethodni pristanak žrtve nasilja u porodici, radi obezbjeđenja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve, donijeti rješenje o privremenom zbrinjavanju žrtve u sigurnu kuću¹⁹. Sigurna kuća predstavlja posebnu mjeru podrške kojom se obezbjeđuje siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u porodici, koju može realizovati pravno lice. Mjera privremenog zbrinjavanja žrtve u sigurnu kuću može se odrediti u trajanju koje je potrebno radi ostvarenja cilja mjere, s tim da ne može trajati duže od šest mjeseci. Novim zakonom, kao mjera zaštite prava i interesa žrtve, uvodi se i lice od povjerenja, koje žrtva sama imenuje, a imenovanje se može vršiti u svim fazama postupka.

Brčko distrikt

Pododjeljenje za socijalnu zaštitu, uz asistenciju policije, može uz prethodni pristanak žrtve nasilja u porodici, radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u porodici u sigurnu kuću.

Sigurna kuća predstavlja posebnu mjeru podrške kojom se osigurava siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u porodici, koju može realizovati pravno lice. Boravak u sigurnoj kući odobrava se na period od 6 mjeseci, ali iz opravdanih razloga se može produžiti na još 6 mjeseci, odnosno do završetka postupka i izvršenja rješenja kojim se počinitelju izriče zaštitna mjera.²⁰

KOJE SU HITNE MJERE ZAŠTITE, A KOJE ZAŠTITNE MJERE KOJE SE IZRIČU UČINIOCU NASILJA U PORODICI?

Federacija BiH

U Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH nije propisano koje su hitne mjere zaštite. Međutim, subjekti zaštite su dužni osigurati hitnost u postupanju.

Učiniocima nasilja u porodici izriču se sljedeće zaštitne mjere:

- 1) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor,
- 2) zabrana približavanja žrtvi nasilja,
- 3) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju,
- 4) obavezan psihosocijalni tretman,
- 5) obavezno liječenje od ovisnosti,
- 6) privremeno lišenje slobode i zadržavanje.²¹

¹⁹ Član 15 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

²⁰ Član 13. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

²¹ Član 9. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

Zahtjev za izricanje zaštitne mjere nadležnom sudu podnosi policijska uprava, ali izuzetno kada postoje opravdani razlozi to može uraditi i tužilaštvo.

Republika Srpska

Hitne mjere zaštite²² (koje se donose radi otklanjanja neposredne opasnosti po fizički ili psihički integritet žrtve, kao i radi sprječavanja ponavljanja nasilja i obezbjeđenja žrtve) su:

- a) udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora i/ili
- b) zabrana približavanja i kontaktiranja učiniocu nasilja sa žrtvom nasilja u porodici.

Zaštitne mjere²³ (koje imaju svrhu da se osigura nužna zaštita i sigurnost žrtve, te otklone stanja ili uslovi koji mogu djelovati na buduće počinjenje nasilja u porodici od strane počinitelja) su:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora,
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici
- v) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici
- g) obavezan psihosocijalni tretman i
- d) obavezno liječenje od zavisnosti

Hitne i zaštitne mjere izriče nadležni sud u prekršajnom postupku, a na prijedlog nadležnog policijskog službenika, centra za socijalni rad ili žrtve nasilja u porodici.

Brčko distrikt

Hitne mjere zaštite²⁴ (koje se donose radi otklanjanja neposredne opasnosti po fizički ili psihički integritet žrtve, kao i radi sprječavanja ponavljanja nasilja i obezbjeđenja žrtve) su :

- a) udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora
- b) zabrana približavanja i kontaktiranja učinioca nasilja sa žrtvom nasilja u porodici.

Zaštitne mjere²⁵ (za svrhu imaju osiguravanje nužne zaštite zdravlja i sigurnosti osoba izloženih nasilju u porodici, sprečavanje nasilja u porodici, te preduzimanje efikasnih mjera preodgoja i liječenja nasilnih osoba) su:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora počinioca nasilja u porodici, b) zabrana približavanja žrtvi nasilja u porodici,
- c) zabrana uznemiravanja, uhođenja i praćenja žrtve nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici,
- d) obavezan psihosocijalni tretman počinioca nasilja u porodici
- e) obavezno liječenje od zavisnosti počinioca nasilja u porodici.

Hitne i zaštitne mjere izriče Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

²² Član 13. i 14 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

²³ Član 23. stav 3 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

²⁴ Član 12. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

²⁵ Član 17. stav 2. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

NOVČANE KAZNE U SLUČAJU NEPRIJAVLJIVANJA NASILJA U PORODICI

Federacija BiH:

Zaposleni u obrazovnoj, socijalnoj, zdravstvenoj ustanovi kao i nevladinoj organizaciji, za neprijavlivanje nasilja u porodici kazniće se za prekršaj u iznosu od 500,00 KM do 1.500,00 KM.

Član porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjene radnje nasilja u porodici koji ne prijavi nasilje u porodici kazniće se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 100,00 KM do 500,00 KM.

Službena osoba koja ne prijavi nasilje u porodici, ako je dijete žrtva radnji nasilja u porodici kazniće se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 3.000,00 KM.

Članovi porodice, kao i svaki građanin koji sazna za učinjene radnje nasilja u porodici, ako je dijete žrtva radnji nasilja u porodici kazniće se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 3.000,00 KM.²⁶

Republika Srpska

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske²⁷ predviđene su novčane kazne u slučaju neprijavlivanja nasilja u porodici, pa tako:

Novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM kazniće se za prekršaj zaposleni u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj ustanovi, koji ne prijavi nasilje u porodici.

Novčanom kaznom od 300 KM do 900 KM kazniće se za prekršaj građanin koji ne prijavi nasilje u porodici.

Novčanom kaznom od 300 KM do 900 KM kazniće se prekršaj član porodice ili porodične zajednice koji ne prijavi nasilje u porodici izvršeno prema djetetu, osim u slučaju kada je i sam žrtva nasilja u porodici.

Novčanom kaznom od 3.000 KM do 5.000 KM kazniće se za prekršaj subjekti zaštite i druga tijela ovlašćena za postupanje po ovom zakonu koji ne postupe u skladu sa članom 34. stav 1. ovog zakona.

Brčko Distrikt

Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 900 KM kaznit će se za prekršaj počinitelac nasilja u porodici koji izvrši radnju nasilja.

Novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 1.500 KM kaznit će se za prekršaj počinitelac nasilja u porodici koji ponovi radnju nasilja.

²⁶ Član 44. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH

²⁷ Član 42. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS

Novčanom kaznom od 500 KM do 1.000 KM kaznit će se za prekršaj zaposleni u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj ustanovi koji ne prijavi nasilje u porodici.

Novčanom kaznom od 300 KM do 900 KM kaznit će se i član porodice koji ne prijavi nasilje u porodici kada je žrtva djeteta.²⁸

KADA POSTOJI KRIVIČNO DJELO NASILJE U PORODICI I KOJE KRIVIČNE SANKCIJE SU PREDVIĐENE?

Federacija BiH

Nasilje u porodici je članom 222. Krivičnog zakona FBiH²⁹ propisano kao krivično djelo. Ovim članom su propisane radnje izvršenja i predviđene sankcije kako slijedi:

- (1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.
- (2) Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom kućanstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz st. 1. i 2. ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.
- (4) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1. do 3. ovog člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz st. od 1. do 3. ovog člana učinjeno prema djetetu ili maloljetniku, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.
- (5) Ako je krivičnim djelom iz st. od 1. do 4. ovog člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.
- (6) Ko usmrti člana i kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Republika Srpska

Član 190. Krivičnog zakonika Republike Srpske³⁰ glasi:

- (1) Ko primjenom nasilja, prijetnjom da će napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice i time dovede do povrede njegovog fizičkog ili psihičkog integriteta, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.
- (2) Ako je učinilac prilikom preduzimanja nasilničkih radnji, prijetnje da će napasti na život ili

²⁸ Član 32. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici BD

²⁹ ("Službene novine Federacije BiH", br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017)

³⁰ ("Službeni glasnik RS" broj: 64/17 i 194/18)

tijelo, drskog ili bezobzirnog ponašanja koristio oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ako je usljed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su djela učinjena prema djetetu ili u prisustvu djeteta, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od dvije do deset godina.

(4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(5) Ko prekrši zaštitne mjere ili hitne mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona, kazniće se novčanom kaznom i kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(6) Članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog krivičnog djela, smatraju se supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih, vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih, srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala, roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera, srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja, lica koja vezuje odnos starateljstva, lica koja su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo, te lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu.

Brčko distrikt

Član 218. Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine³¹ glasi:

(1) Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(2) Ko krivično djelo iz stava 1 ovoga člana počini prema članu porodice s kojime živi u zajedničkom domaćinstvu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

(3) Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stavova 1 i 2 ovoga člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijedi tijelo ili naruši zdravlje ili je krivično djelo iz stavova 1 i 2 učinjeno pred maloljetnikom ili djetetom, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(4) Ako je krivičnim djelom iz stavova od 1 do 3 ovoga člana član porodice teško tjelesno ozlijeđen ili mu je zdravlje teško narušeno, ili ako je krivično djelo iz stavova od 1 do 3 ovoga člana počinjeno prema djetetu ili maloljetniku, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(5) Ako je krivičnim djelom iz stavova od 1 do 4 ovoga člana prouzrokovana smrt člana porodice, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od dvije do petnaest godina.

(6) Ko usmrti člana porodice kojeg je prethodno zlostavljao, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

³¹ ("Službeni glasnik BD", br. 33/2013 - prečišćen tekst, 47/2014 - ispravka 26/2016, 13/2017 i 50/2018)

KOJE SU OSTALE ZAINTERESOVANE STRANE KOJE PRUŽAJU PODRŠKU ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI?

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH

Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH razmatra predmete koji se odnose na slabo funkcioniranje ili na povredu ljudskih prava počinjenu od strane bilo kojeg organa Bosne i Hercegovine, njenih Entiteta i Brčko Distrikta. Predmeti se formiraju na osnovu pojedinačnih žalbi pravnih ili fizičkih lica ili ex officio.

Instituciji Ombudsmena se žene žrtve nasilja i žrtve nasilja u porodici mogu obratiti svakodnevno u okviru redovnog rada sa strankama.

Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć

Kantonalni zavod za pružanje besplatne pravne pomoći Sarajevo, Branilaca Sarajeva 21, 033/275-660;

Županijski zavod za pravnu pomoć Široki brijeg, Trg Gojka Šuška 3D, 039/704-804;

Kantonalni zavod za pružanje pravne pomoći Tuzla, Džafer mahala 51, 035/369-391;

Kantonalni zavod za pravnu pomoć Zenica, Kočevska čikma 1, 032/407-792;

Kantonalni zavod za pružanje pravne pomoći Bihać, 502. viteške brigade 10, 037/224-192;

Kantonalni zavod za pružanje pravne pomoći Goražde, Ferida Dizdarevića bb, 038/221-270;

Zavod za pružanje pravne pomoći Županije Posavske Odžak, Trg 1, 031/763-507;

Kancelarija za pravnu pomoć Brčko Distrikta, Trg pravde 10, 049/219-075

Centar za pružanje besplatne pravne pomoći Banja Luka, Slavka Radića, 051/233-570;

Centar za pružanje besplatne pravne pomoći Bijeljina, Profesora Bakajlića 35, 055/292-440;

Centar za pružanje besplatne pravne pomoći Doboј, Svetog Save 24, 053/200-210;

Centar za pružanje besplatne pravne pomoći Istočno Sarajevo, Dobrobosanska 14, 057/310-451;

Centar za pružanje besplatne pravne pomoći Trebinje, Obala Luke Vukalovića 66, 059/272-551

Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć Udruženja „Vaša prava BiH“ :

1. Vaša prava BiH, Sarajevo, ul. Safeta Hadžića br.66a, kontakt tel. 033/ 789-105, e-mail: sarajevo@vasaprava.org;
2. Vaša prava BiH, Mostar, ul. Hasana Zahirovića Lace bb, kontakt tel. 036/558-580, e-mail: mostar@vasaprava.org;
3. Vaša prava BiH, Tuzla, ul. Rudarska br.63, kontakt tel.035/210-210, e-mail: tuzla@vasaprava.org;
4. Vaša prava BiH, Banja Luka, ul. Kralja Petra I Karađorđevića 99a, kontakt tel. 051/232-920, e-mail: banjaluka@vasaprava.org;
5. Vaša prava BiH, Prijedor, ul. Branislava Nušića br.3, kontakt tel. 052/241-290, e-mail: prijedor@vasaprava.org;
6. Vaša prava BiH, Srebrenica, ul.M.Tita bb, kontakt tel.056/440-998, e-mail: srebrenca@vasaprava.org.

Nevladine organizacije (NVO)

Nevladine organizacije, udruženja građana i fondacije igraju važnu ulogu u pružanju pomoći i žrtvama nasilja u porodici.

Specijalizovanu pomoć možete tražiti od:

- „Fondacija lokalne demokratije“ - Bravadžiluk bb, Sarajevo;
- Prihvatilište za žene i djecu u nevolji „Mirjam“ - Zagrebačka 5A, Mostar;
- Udruženje „Medica“ Zenica - Krivače 40, Zenica;
- Udruženje „Vive Žene“ Tuzla - Alekse Šantića bb, Tuzla;
- Fondacija „Udružene žene“ Banja Luka - Kalemegdanska 18, Banja Luka;
- Udruženje „Budućnost“ Modriča - Živojina Mišića 4, Modriča;
- Udruženje „Žene sa Une“ Bihać - Krupska 26, Bihać;
- Udruženje „Žena BiH“ Mostar - Ivana Krndelja 3, Mostar.
- Fondacija „Lara“ Bijeljina, Beogradska 38, Bijeljina
- Udruženje „Amica Educa“ – Tuzla, ul.Hasana Kikića 1
- Udruženje Snaga Žene –Tuzla, Slanac bb; Slavinovići, Tuzla

Sigurne kuće

Sigurne kuće su mjesta na tajnim lokalitetima, osnovana od strane nevladinih organizacija u koje se privremeno smještaju žene i djeca žrtve nasilja radi pružanja podrške i zaštite.

Na teritoriji BiH postoji devet sigurnih kuća sa oko 173 raspoloživa mjesta. Na području Federacije BiH ima šest sigurnih kuća za smještaj žrtava nasilja u porodici, a na teritoriju Republike Srpske tri. One djeluju u okviru sljedećih nevladinih organizacija:

Fondacija lokalne demokratije – Sarajevo (033 222 000)

Medica – Zenica (032 202 430)

Vive Žene – Tuzla (035 224 310)

Žene sa Une – Bihać (037 220 855)

Žena BiH – Mostar (036 550 339)

Caritas – Mostar (036 328 916, 036 328 917)

Budućnost – Modriča (053 280 701)

Lara – Bijeljina (055 220 255)

Udružene Žene – Banja Luka (051 462 146)

Škole i zdravstvene ustanove

Škole i zdravstvene ustanove su važni akteri u sprječavanju i otkrivanju nasilja u porodici. Ove institucije predstavljaju mjesta gdje se može prepoznati ko su žrtve nasilja u porodici i iz kojih žrtve mogu biti upućene na druge institucije, kao što su centri za socijalni rad, policija, sudovi itd.

KOJI JE BROJ TELEFONSKE LINIJE ZA POMOĆ ŽRTVAMA NASILJA U PORODICI I ŠTA MOŽE DA PONUDI ŽRTVAMA?

Pozivi na SOS telefonske linije su besplatni i povjerljivi. SOS telefonska linija daje savjete, informacije te upućuje na službe za podršku porodici, savjetovaništa, policiju, pravnike i bolnice širom BiH za ljude koji dožive ili su doživjeli nasilje u porodici.

Besplatni SOS telefon za žrtve nasilja u porodici:

- **1265** - Gender centar **Federacije Bosne i Hercegovine** uspostavio je **SOS telefonski broj** za pomoć žrtvama nasilja u porodici na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine;
- **1264** - a područje **Republike Srpske SOS liniju** uspostavile su četiri nevladine organizacije i Gender Centar Republike Srpske.
- **122** – dežurni broj policije.